

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

ПОЛУИНТЕРНАТНАТА ГРУПА – ПРИЕМСТВЕНОСТ, ПОЛЗОТВОРНОСТ, ПЕРСПЕКТИВИ

Денислава Крайчева

СОУ „Д-р Петър Берон“, Пазарджик

Резюме. Статията представя проект „Подобряване на качеството на образованието в средишните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“ в СОУ „Д-р Петър Берон“ чрез организирането на учениците в целодневно обучение, което дава възможност за повишаване на качеството на образованието и за придобиване на нови знания, които да помогнат за по-успешното продължаване на тяхното обучение.

Keywords: SBGs, continuity, usefulness, perspectives

Формирането на нравствени ценности у децата е сложен и дълъг процес, който неотменно поставя проблема за приемствеността. Всяко звено на образователната система има свои задачи и свои акценти при възпитанието, но същевременно то е съподчинено в системата за реализиране на основната цел – отглеждане и възпитаване на достойни личности със своя позиция и активно отношение към заобикалящата ни действителност. Затова решаването на проблема за приемствеността изисква системен подход, който разглежда цялостното формиране на човешката личност като единен и перманентен процес. Той предполага приемственост както в съдържанието, методите и формите, така и в дейностите по координиране на факторите „семейство–детска градина–училище“.

В този аспект ценностният образователен подход има основна и значителна роля за подобряване на връзката между отделните звена на образователната система.

Като съобразим съвременните функции на училището, произтичащи от Конвенцията на ООН за правата на детето, можем да систематизираме по-важните елементи, които определят насоките за дейността в училище:

- училището е необходимо звено на образователната система със своите специфични цели, задачи и управленска структура;

- необходими са педагози, отговарящи на съвременните изисквания – висока квалификация, умения за подбор на нови идеи и педагогически опит за

развитие и възпитание на детето, за адаптацията му към динамично променящата се среда и подготовката му за живота.

Едно от важните звена в училищната структура, подпомагащи активно приемствеността, заемат полуинтернатните групи. Те са помощ за учителя, тъй като учениците имат нужда от практическо обгрижване и възпитание, не само от преподаване. Те са необходимост и за родителя и са важна част от израстването на децата като личности. Ролята на занималните в начален етап на основната образователна степен за решаване на проблемите, възникнали в процеса на обучение, е неоспорима.

През учебната 2011/2012 година в СОУ „Д-р Петър Берон“, във връзка с проект „Подобряване на качеството на образованието в средишните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“, бяха сформирани 6 полуинтернатни групи за ученици от I до V клас. Образователно-възпитателният процес в ПИГ беше много ефективен, в резултат на което през учебната 2012/2013 год. бяха разкрити 7 занимални. В тях се обучават 171 ученици от I до IV клас.

Дейностите в ПИГ целят осигуряване на спокойна атмосфера за работа и квалифицирана помощ на учениците при самоподготовката им за учебния процес. С цел да се стимулира полагането на постоянен учебен труд възпитателят използва разнообразни методи и средства в своята работа, които спомогат за достъпното и същевременно познавателно поднасяне на информацията от различните урочни единици по изучаваните предмети. Не по-малка роля за ефективността на учебния процес изиграват емоционалната подкрепа и индивидуалният подход на работа с всеки ученик. Следобедният режим в ПИГ включва общо шест часа по 40 минути, а именно:

- самоподготовка – 2 учебни часа;
- организиран отдих и спорт – 2 учебни часа;
- занимания по интереси – 2 учебни часа.

По този начин ученето не се превръща в досадно бреме и натрапена отговорност, а в стремеж към усъвършенстване на наученото, личностна реализация и развитие на креативно мислене.

Във връзка с този проект най-съществен акцент и внимание се отделя на часовете по **самоподготовка**. В съвременното общество развитието на уменията и ключовите компетентности е първостепенна грижа на образователната система. Педагогическото взаимодействие „учител–дете“ се организира и реализира като сложна система, която създава необходимите условия за постигане на целите на обучението и възпитанието, а именно „развитие на таланта, на умствените и физическите способности на детето чрез насочване на индивидуалната му динамика и търсене на единство и хармония във физическото, умственото, духовното, нравственото и социалното развитие“ (Лаптева, Суртаева, 2002: 56).

Самоподготовката на учениците в условията на целодневно обучение заема важно място в образователно-възпитателния процес, защото тя не само допринася за правилното усвояване на учебното съдържание, но и съдейства за формиране на самостоятелни навици, развиване на умения, създава възможности за конструктивно съревнование. Стимулирането на любознателността и стремежа към изява у учениците подпомага усъвършенстването на комуникативните способности и умението за общуване. Самоподготовката не може да се откъсне от урочната дейност или да бъде самоцелна. Учителят и възпитателят не работят независимо един от друг, защото на практика решават и преследват една и съща образователно-възпитателна цел. Добрата екипност, ежедневният обмен на информация и еднаквите педагогически изисквания са предпоставка за висока успеваемост (Плакроуз, 1992: 13).

Самото название на дейността (сам подготвя) изразява спецификата на дейността самоподготовка. От съществено значение е дадената домашна работа и необходимите за нейното изпълнение понятия да бъдат обяснени и усвоени в учебните часове. Това е основна предпоставка за самостоятелност по време на самоподготовката. По време на тази дейност се проявява методическото умение на възпитателя. За активно включване на ученика в конкретна познавателна дейност и постигане на степен на самостоятелност са необходими редица предпоставки, свързани с овладяване на определени компоненти на мисловната дейност, изразяване на завършена мисъл, концентриране на вниманието върху наблюдаван обект, проява на въображение в различни игрови ситуации и др. При самоподготовката тези предпоставки се обогатяват в нов съдържателен и функционален контекст. Усилията на възпитателя са насочени предимно към това „**да научим детето да учи**“, към развиване на самостоятелност и активност.

Преди началото на самоподготовката възпитателят се осведомява за изявите на учениците и получените оценки по отделните предмети, какво не са разбрали от преподадения материал и т.н.

Дидактически изисквания по време на самоподготовката:

1. Преглед на преподаденото учебно съдържание и на необходимите понятия.
2. Учене по едно и също време при строго спазване на моменти на отдиш.
3. Степенуване по трудност на учебните предмети, включени в самоподготовката.
4. Усвояване и затвърдяване на знанията с разбиране, а не чрез наизустяване.
5. Стремеж към самостоятелно преодоляване на трудности.
6. Старателно и прегледно написани домашни работи.

Възпитателят има решаваща роля за постигане на самостоятелност при изпълнение на поставените задачи. Обикновено учениците, които внимават и участват активно в час, изпълняват самостоятелно домашните работи. Възпи-

тателят само контролира, като следи за качеството на работата им. Известен брой ученици се затрудняват при самоподготовката си и се нуждаят от помощ. При подпомагането трябва да се спазват някои основни изисквания:

1. Да не се избързва с помощта. Отначало е нужно учениците да бъдат насочвани и поощрявани, да им се припомни необходимото за справяне със задачата. Това ги прави по-уверени и по-упорити. Ако възпитателят забележи, че ученикът, въпреки дадените указания, се затруднява и започва да губи сили и време, е необходимо да се намеси.

2. Важно е възпитателят да помага само толкова, колкото е нужно, за да насочи ученика към по-нататъшна самостоятелна работа. Понякога е достатъчно да се зададе помощен въпрос или да се припомни познато правило.

3. Помощта трябва да стимулира активността на ученика. Това означава, когато детето направи грешка или срещне затруднение, възпитателят да го насочи къде в учебните пособия може да направи справка. По този начин постепенно се създават умения за работа с учебника и самостоятелно преодоляване на трудностите.

4. При подпомагането възпитателят трябва да се съобразява с индивидуалните качества на учениците. Едни деца са плахи, не са уверени в силите си, докато други са самонадеяни, подценяват трудностите, не са взискателни към качеството на изпълнението, работят повърхностно и се задоволяват с малко. Умелото ръководство и системният контрол от страна на възпитателя подпомагат учениците при формиране на собствена система на учене.

Целите и задачите на самоподготовката са:

1. Затвърждаване на учебното съдържание и автоматизиране на уменията.
2. Пренос на знанията в нови учебни ситуации.
3. Развиване на умения за учене и самостоятелно справяне с поставените задачи.
4. Формиране на положително отношение към учебния труд.
5. Разгръщане на творческия потенциал, въображението и познавателните интереси.
6. Стимулиране на любознателност и стремеж към изява.
7. Усъвършенстване на комуникативните способности и уменията за общуване.
8. Максимално развиване на индивидуалните способности.

„Ученикът ще учи с увлечение и радост, в случай че педагогът го увлича с разнообразна дейност, в която сам добива знания, провежда опити, наблюдава и изследва, прави изводи, свободно изказва мисли и впечатления. Такъв учебен труд изисква усилия, напрежение на всички вътрешни сили и затова доставя радост и удовлетворение“ (Амонашвили, 1986: 32).

Самоподготовката при целодневната организация на обучението в начален етап се редува с разтоварващи дейности. Благодарение на този проект в часовете по занимания по интереси бе осигурен набор от необходими материали, с които учениците не само да утвърдят талантите си, но и да се занимават с неща, които обичат. **Заниманията по интереси** включват разнообразен набор от достъпни и забавни дейности, които имат за цел да предотвратят преумората и да допринесат по не принуден начин за формиране на хармонична детска личност. Когато тези дейности са осмислени и планирани, всяко дете си отдъхва от трудните уроци, забавлявайки се. Самото наименование „**занимание по интереси**“ показва, че в него намират място разнообразни дейности, които са приятни, полезни, предпочитани, динамични по своята същност. В този смисъл заниманията по интереси представляват комплекс от дейности, в който учениците осъществяват своето отношение към личностнозначими за тях сфери от нашия живот. Този комплекс от дейности е обединен под мотото „**ПИША, РИСУВАМ, ПЕЯ, ТАНЦУВАМ, ТВОРЯ**“. Те имат за цел да провокират интереса на децата в области, различни от учебното съдържание. В процеса на работа възпитателят ги провокира към творчество и те го осъществяват с голямо желание и удовлетворение, с богатата си детска фантазия и емоционалност. Дейностите по интереси включват забавни игри, редене на пъзели, рисуване, оцветяване, гледане на анимационни филми, четене на детски книги, нравствени и поучителни беседи, слушане и заучаване на детски песни, подвижни музикални игри, изготвяне на подходяща украса за празниците, посещение на детски спектакли и изложби, решаване на кръстословици. Любимата дейност на учениците е изобразителната дейност. Тя подпомага адаптирането на детето към околната среда. Децата изразяват чрез образи собствените мисли, чувства и отношения. Те развиват и обогатяват зрителните си възприятия, представи и въображения. В часовете по занимания по интереси се работи по следните цели:

1. Изграждане на технологична грамотност и компетентност на учениците.
2. Умения за моделиране на изделия.
3. Умения за работа в екип, стремеж към успех и самоутвърждаване.
4. Осигуряване на необходимите материали и спокойна атмосфера, в която учениците да реализират своя творчески потенциал и индивидуалност.
5. Разгръщане и развиване на художествени, музикални и речеви таланти.

Третата дейност е **организиран отпих и спорт**. По време на отпиха децата имат възможност да реализират поведенческия си потенциал и да се разтоварят от умственото напрежение. Между тях възникват различни по емоционалност междуличностни отношения. Детското поведение включва поредица от поведенчески форми на комуникации: избор на партньор, пораждане на сим-

патии и антипатии, групиране и създаване на взаимоотношения с различна степен на продължителност и интензивност. Това е лично време на ученика за „свободен избор“ и за взимане на решения в полза на личностно удовлетворение. Индивидуалните и груповите занимания и игри водят до придобиване на поведение, характеризиращо се с непосредственост, простота и естественост, което е предпоставка за проява на честност и отговорност за собствените постъпки и идеи. Организиранят отдих и спорт допринасят за установяване на емоционални контакти, за формиране на социална зрелост.

Наблюдавайки проявите и реакциите по време на отдиха, възпитателят е редно да отдели минути за „отдых от отдыха“. Самоподготовката не може да започне нормално и да има висока резултатност, без ученикът да се е успокоил и настроил за работа. В прехода от отдих към самоподготовка е добре възпитателят да проведе петминутна беседа с децата, защото непредвидимите ситуации възникват ежедневно. В повечето случаи разговорите са провокирани от конкретните потребности и интереси на децата, от техните въпроси и тревоги, възникнали затруднения, споделяне на проблем или конфликт.

Целта на тази петминутка е децата да споделят породилите се емоции и възбуждения и да получат необходимата нагласа за самоподготовка. По време на събеседването те стават участници в поредица от познати и непознати социални ситуации. Сами определят и приемат групови норми на поведение. Това води до овладяване на механизми на общуване, до изглаждане на конфликти, недоразумения и негативни постъпки, спомага за по-бързото адаптиране към училищната действителност и социално израстване. По време на беседата възпитателят има конкретни възможности за реализиране на целенасочено педагогическо взаимодействие и за формиране на толерантни отношения (Лаптева, Суртаева, 2002: 22). В този аспект ще конкретизираме следните **цели и задачи** на организирания отдих и спорт:

1. Стратегическа цел при провеждането на час по организиран отдих и спорт е подобряване на здравето и физическата подготовка младите хора и учениците.

2. Оптимизиране на двигателния режим и създаване на мотивация на децата за участие в спортни занимания, с оглед подобряване на физическата им дееспособност, разнообразяване и пълноценно използване на свободното им време.

3. Спортните занимания имат за цел да подпомогнат учениците да се разтоварят от умственото напрежение.

4. Придобиването на първоначални знания и умения и навици за практикуване на предпочитан вид спорт.

В часовете по организиран отдих и спорт децата се разтоварват физически и емоционално. Играят на народна топка, баскетбол, скачат на въже и др. Проектът осигурява цялостното оборудване за тези часове.

В СОУ „Д-р Петър Берон“, град Пазарджик, през учебната 2012/2013 година са сформирани **седем** полуинтернатни групи, в които се обучават 171 деца. Групата на учениците от втори клас се състои от 26 ученици. От тях 12 са момичета и 14 момчета. Те вече имат изградени навици за самоподготовка, по-дисциплинирани са, имат развити умения за работа в екип, поемане на различни роли и отговорности, стремеж към успех и самоутвърждаване. Основният момент, по който работим, е самоподготовката по различните учебни предмети. Това е времето, когато децата имат възможност да упражнят новите си знания, да изготвят задачите си за домашна работа. Всички ученици в групата притежават добра степен на интелектуално развитие, но в ПИГ те изграждат необходимите навици за учене и се адаптират по-безболезнено към новата среда, в която се озоваха миналата година в първи клас. Участието им в групата изигра съществена роля за формиране на техните културни навици, свързани с обществените норми и изискванията на Правилника за вътрешния ред. Нещо повече – свободното време на учениците в ПИГ се оползотворява с разнообразни дейности, които развиват техните умствени, физически, музикални и художествени способности.

Проблемите, които неминуемо съпътстват всеки съзидателен акт, произтичат от постигането на необходимата дисциплина, тъй като в следобедните часове умората, натрупана у учениците, пречи на бързата концентрация. Решение на този проблем намерихме, като говорихме с учениците, че за да има ефективен учебен процес и часовете по самоподготовка да бъдат ползотворни, трябва да има добра дисциплина и концентрация. Който се представи на ниво, в края на месеца получава поощрителна награда. Вследствие на това учениците разшириха своя кръгзор, любознателността им бе стимулирана. У всички вече се наблюдава стремеж към полагане на постоянен учебен труд. Взаимоотношенията им се характеризират с благоприятен психоклимат, което е предпоставка за ползотворна работа в екип. Работата в ПИГ формира у подрастващите нагласа за четене с разбиране, усъвършенстване на правоговорните умения, създаване на репродуктивни текстове. Самоподготовката по математика също затвърди знанията и уменията на учениците, като най-значителен може да се отчете фактът, че се увеличи интересът на учениците към този предмет, който е от първа степен по трудност и развива логическото им мислене.

Реализацията на този проект е изключително положителна инициатива, тъй като формира учениците като личности, проявяващи социална зрялост и осъществява обратната връзка между учителите и учениците, така и между учителите и родителите. Осъществява се затворен цикъл, при който между отделните звена има приемственост. Благодарение на този проект в СОУ „Д-р Петър Берон“ има стая за игри, столът бе оборудван с плазмен телевизор и мултимедия, на който учениците след часовете по самоподготовка да гледат

любимите си филми. Учениците се хранят в модерно изграден стол със специално изготвено меню всеки ден.

Всички дейности при целодневната организация на учебния процес се преплитат и допълват. Макар отдихът, самоподготовката и дейностите по интереси да се осъществяват на пръв поглед независимо едни от други, на практика те са взаимосвързани. Влиянието и обуславянето им една от друга са безспорни. Всяка от тях има своето място при планирането на образователно-възпитателната дейност и не бива която и да е да се изключва или заменя за сметка на останалите. Точното дозиране и разнообразяването на дейностите водят до създаване на емоционална среда, в която малкият ученик е предпазен от умора и отегчение. Полуинтернатните групи са помощ за учителя, тъй като учениците имат нужда от практическо обгрижване и възпитание, не само от преподаване. Те са необходимост и за родителите и са важна част от израстването на децата като личности. Ролята на занималните в начален етап за решаване на проблемите, възникнали в процеса на обучение, е неоспорима. В подкрепа на мнението ми за необходимостта от полуинтернатните групи в начален етап включвам резултатите на учениците, посещавали ПИГ – I клас. Смятам, че голяма част от тези резултати се дължат на общата работа в ПИГ.

Брой ученици, посещавали ПИГ – I клас – 50 ученици. От тях 80% са с отличен успех, 15% са с много добър успех за годината, 5% са с добър успех.

Полуинтернатните групи са бъдещето, което ще направи училището още по-привлекателно място за ученици и учители и не само „ще запази“, но и ще увеличи усмивките на всички, за които те са приоритет.

ЛИТЕРАТУРА

- Амонашвили, Ш. А. (1986). В школу с шести лет. Москва, Педагогика.
Бижков, Г. (1999). Педагогическа диагностика. София.
Лаптева В., Суртаева, Н. (2002). Модернизация общего образования. Санкт-Петербург.
Плакроуз, Х. (1992). Училището – място за деца. София.

SBGS – CONTINUITY, USEFULNESS, PERSPECTIVES

Abstract. The article presents the project "Improving the quality of education in central schools by introducing all-day organization of the educational process."

Denislava Kraycheva

✉ Secondary school „Dr Petar Beron“
29, Neofit Bozveli str.
4400 Pazardzhik, Bulgaria
E-mail: deni_sh@abv.bg